

grenspark De Zoom · Kalmthoutse Heide

JAARVERSLAG

2003

1. INLEIDING.....	3
2. MAATSCHAPPELIJKE OMGEVING.....	3
3. BESTUURLIJK.....	5
4. PARTICIPANTEN.....	7
5. ACTIVITEITEN.....	8
5. A. NATUURBEHEER.....	8
5. A. 1 <i>Monitoring</i>	8
5. A. 2 <i>Exotenbestrijding</i>	8
5. A. 3 <i>Verbinding Groote en Kleine Meer</i>	8
5. A. 4 <i>Waterbeheer</i>	9
5. A. 5 <i>Atmosferische depositie</i>	9
5. B. RECREATIE.....	10
5. B. 1 <i>Recreatiemonitoring</i>	10
5. B. 2 <i>Onderhoud</i>	10
5. B. 3 <i>Veiligheid</i>	10
5. B. 4 <i>Uitbreidingen</i>	11
5. B. 5 <i>Geiten</i>	11
5. C. VOORLICHTING EN EDUCATIE.....	12
5. C. 1 <i>Bezoekersfaciliteit</i>	12
5. C. 2 <i>Informatiebijeenkomsten</i>	12
5. C. 3 <i>Grensparkdag</i>	13
5. C. 4 <i>Wissels</i>	13
5. C. 5 <i>Grensparkboek</i>	13
5. C. 6 <i>CD ROM</i>	13
5. C. 7 <i>Website</i>	13
6. TENSLOTTE.....	14
7. BIJLAGEN.....	15

1. Inleiding.

In het voorliggende jaarverslag wil het Grenspark De Zoom - Kalmthoutse Heide u informeren over de ontwikkelingen in het jaar 2003. Voor ons, het bestuur en de medewerkers van het Grenspark was het een druk jaar, waarin veel gebeurde. Soms zijn die inspanningen zichtbaar. Als er vogelkers is gekapt bijvoorbeeld of een stuk vergraste heide is geplagd, dan zijn de inspanningen van het Grenspark –of van de beheerder van dat betreffende deel- direct zichtbaar. Vaak zijn de inspanningen minder zichtbaar of treden ze niet direct aan het daglicht. De niet aflatende inspanningen om het waterbeheer op orde te krijgen, dat wil zeggen, de verdroging te bestrijden, is van eminent belang. Maar dit is (nog) niet zichtbaar. En soms zijn onze activiteiten maar heel even zichtbaar: in de excursies en educatieve programma's. Voor jongeren en volwassenen. Maar we prijzen ons gelukkig als we merken dat ervaringen in de natuur mensen een leven lang bijblijven en een leven lang helpen om respectvol met de omgeving om te gaan. Bij andere activiteiten is het maar goed dat u er niets van merkt. Onze activiteiten om de brandpreventie op een hoog peil te houden, u moet er niets van merken. De resultaten daarvan vinden we terug in het voorkomen van branden en áls het dan toch gebeurt, in een snelle en adequate bestrijding ervan.

Steeds meer mensen herkennen zich in de doelstellingen van het Grenspark: het behoud van een uniek stuk natuur en de daarin aanwezige biodiversiteit. Steeds meer mensen realiseren zich, dat aantasting van de natuur mensenwerk is; dat het scheppen van mogelijkheden en voorwaarden voor natuurherstel óók mensenwerk is. Maar dat het uiteindelijke resultaat aan de natuur zelf moet worden overgelaten. Soms worden streefbeelden werkelijkheid. Soms ook niet. Dan is de natuur nóg eigenzinniger dan de mensen. Maar, met de natuur als gids is het moeilijk te verdwalen.

2. Maatschappelijke omgeving.

In de laatste dagen van het jaar 2003 kwam een artikel in het gezaghebbend tijdschrift "Nature" nadrukkelijk in het nieuws. Onder invloed van een steeds verder opwarmende aarde dreigt het uitsterven van meer dan een derde van de dieren- en plantensoorten. Een bericht dat opnieuw en met grote indringendheid de nadruk legt op de verantwoordelijkheid van mensen voor de natuur. Een bericht dat allerlei ontwikkelingen in het Grenspark ook in een breder kader plaatst. De afgelopen vier zeer neerslagrijke jaren werden gevolgd door **een zeer droge en hete zomer**. Dat bevestigde de voorspellingen van klimatologen, dat de pieken in droogte en neerslag groter zullen worden.

Op 2 juni 2003, we wisten nog niet dat het een recordzomer zou worden, bogen zo'n 60 betrokkenen uit allerlei geledingen zich over het waterbeleid van het Grenspark tijdens een studiedag in Kalmthout en kwamen tot de slotsom dat zowel de drinkwaterwinning, de (grote) hoeveelheid naaldhout, en de (ondanks alles) nog aanwezige drainage oorzaken zijn van de verdroging in het Grenspark. Maar daarnaast stelden zij vast, dat alle betrokkenen óók verantwoordelijk zijn voor de oplossing van deze vraagstukken.

De behoefte aan rust en ruimte, aan onthaasting en ontstressing neemt toe in onze samenleving. **Steeds meer mensen trekken de natuur in om even te ontkomen aan de dagelijkse drukte.** Al deze mensen maken

nog eens nadrukkelijk duidelijk hoe groot de behoefte is aan natuur, hoe stevig het draagvlak is onder het natuurbeleid. Maar al

die mensen op een kluitje in de natuur!? Dat staat op gespannen voet met de eisen die de natuur zelve stelt. Ook hier zal wijsheid nodig zijn en geduld betracht moeten worden om tot een aanvaardbare oplossing te komen.

In sommige publicaties staat het mooi beschreven: "...Het Grenspark, onder de rook van Antwerpen gelegen..." Inderdaad, het havengebied van Antwerpen is de buurman van het Grenspark. Het Grenspark als ecologische buurman van het economische trekpaard vervult een belangrijke rol voor het welzijn en de sociale functies van hen die er wonen en werken. Daarmee is de driehoek "profit, planet, people" getekend. Daarmee is de plaats en functie van het Grenspark in de duurzaamheidsdriehoek aangegeven.

Tegelijkertijd moet worden vastgesteld, dat de emissie-eisen die aan Nederlandse en Vlaamse industrieën worden gesteld, gebaseerd zijn op criteria ontleend aan volksgezondheid of aan modale ecosystemen. Maar die eisen schieten tekort als het om een extreem voedselarm gebied als het Grenspark gaat. Dan is de uitstoot van bijvoorbeeld verzurende stoffen wel binnen de wettelijke norm, maar ver boven de ecologische draagkracht van het gebied.

Bovenstaande voorbeelden geven aan binnen welke maatschappelijke context het Grenspark opereert. De verhouding tussen de verschillende maatschappelijke belangen maakt het functioneren van het Grenspark spannend en boeiend en bevestigt de noodzaak en het bestaansrecht er van.

3. Bestuurlijk.

In het afgelopen verslagjaar kwam het Grenspark op eigen benen te staan. De rechtspersoonlijkheid, tot 21 mei 2003 verzorgd door de Benelux Economische Unie, werd overgedragen aan BENEGO, het BELgisch NEDerlandse Grens Overleg. Dit samenwerkingsverband van 26 grensgemeenten verleent het Grenspark gastvrijheid onder haar rechtspersoonlijkheidvleugels.

Op 21 mei werd de overdracht beklonken, waarbij tegelijkertijd een **overeenkomst** met het (Nederlandse) **Nationale Groenfonds** werd gesloten.

Het Groenfonds treedt vanaf die datum op als bankier voor het Grenspark.

De Benelux Economische Unie blijft overigens de Bijzondere Commissie inhoudelijk en secretariael ondersteunen.

De Stuurgroep kwam in 2003 zes maal bijeen. Tijdens de bijeenkomsten kwamen tal van onderwerpen aan de orde. Naast het bestedingenplan 2004 en het meerjarenplan 2004 – 2007 werd onder meer aandacht besteed aan het beleid rondom handhaving en veiligheid, het water- en natuurbelief, uitvoeringgerichte projecten zoals de ecologische verbinding Grote en Kleine Meer en monitoringplannen op het gebied van natuur en recreatie. De financiële afhandeling van 2002 en de personele samenstelling van het secretariaat vergden ook aandacht. Per 6 oktober kon mevrouw M. (Milenka) Wyckmans worden benoemd als medewerkster secretariaat.

In de personele samenstelling van de Stuurgroep kwam enige wijziging. De vertegenwoordiger van Staatsbosbeheer, dhr. Björn Seegers werd vervangen door de heer Ralf Joosse, terwijl de heer Jan Deckers, secretaris van Benego, als adviseur deel is gaan uitmaken van de Stuurgroep. De volledige samenstelling van de Stuurgroep op 31 december 2003 treft u aan in bijlage 1.

De Bijzondere Commissie, het hoogste orgaan van het Grenspark, kwam in 2003 twee maal bijeen. Tijdens de voorjaarsvergadering werd door de gemeente Woensdrecht aandacht gevraagd voor de kansen en mogelijkheden m.b.t. recreatie, voorlichting en educatie bij de locatie "Groeve Boudewijn". In het licht daarvan werd ook de mogelijkheid besproken het Grenspark westwaarts uit te breiden. Uiteraard stond deze bijeenkomst ook in het teken van de overdracht van de bevoegdheden van de Benelux Economische Unie naar BENEGO. Tijdens de najaarsvergadering werd door de gemeente Essen nadrukkelijk gewezen op het agrarisch gebruik van een deel van het Grenspark, en de nadelige effecten daarvan op o.a. de waterkwaliteit. Deze oproep om te streven naar een meer ecologisch ingepast landbouwbeheer was niet aan dovemansoren gericht.

Tevens werd het faunabeheer aan de orde gesteld. De verschillende wijzigingen die er in de Vlaamse en Nederlandse wetgeving op dit gebied zijn opgetreden rechtvaardigen een nadere oriëntatie. De Benelux Economische Unie stelde een waardevolle nota samen, waarin de wetgeving in de Beneluxlanden/gewesten is vergeleken.

Tijdens de laatstgehouden vergadering kondigde de heer Franken, tot dan vertegenwoordiger van het waterschap Scheldekwartier, aan dat zijn lidmaatschap vanwege de fusie van een viertal Waterschappen beëindigd zal kunnen worden. De Bijzondere Commissie hoopt en verwacht, dat met het nieuwe Waterschap “Brabantse Delta” even goede contacten zullen zijn als met Waterschap Het Scheldekwartier, en dat de bestuurlijke vertegenwoordiging zich even betrokken zal tonen als de heer Franken.

De volledige samenstelling van de Bijzondere Commissie per 31 december 2003 treft u aan in bijlage 1.

In 2003 kwam het Meerjarenplan 2004- 2007 gereed. Dit plan vormt de verbinding tussen het Beleidsplan beheer en inrichting, waarvan de tijdshorizon tot 2014 reikt, en de jaarlijkse bestedingenplannen.

In 2003 ontving het Grenspark de voorzitters van de (17) Nederlandse Nationale Parken. Het was een unicum voor de leden van het Samenwerkingsverband Nationale Parken (SNP) dat zij in het buitenland vergaderden, daarmee de unieke positie van het Grenspark onderstrepend. Lid van SNP, maar toch een “status aparte”. Het Grenspark ziet en ervaart de waarde van deelname aan dit Nederlandse samenwerkingsverband, en zoekt tegelijkertijd ook contacten met beheerders van Vlaamse natuurgebieden om ervaringen uit te wisselen en zich te laten inspireren m.b.t. beheer en inrichting van grote natuurgebieden.

Het lidmaatschap van EUROPARCS, een koepel van Nationale Parken in Europa kon tot nu toe geen concrete invulling krijgen. Wel werd besloten om onderzoek te doen naar de haalbaarheid van een “Junior Ranger Program”, wat onder de vleugels van EUOPARCS werd ontwikkeld. Het Grenspark slaat daarmee twee vliegen in één klap: niet alleen worden Vlaamse en Nederlandse jongeren nauwer betrokken bij het wel en wee van ons gebied, het Grenspark komt daarmee ook duidelijker in het kader van Natura 2000, het Europese natuurbeschermingsprogramma te staan.

4. Participanten.

Het Grenspark is een samenwerkingsverband van een groot aantal partijen, de participanten. Zij zijn vertegenwoordigd in de Bijzondere Commissie en besluiten op basis van consensus. Betrokkenheid van bestuurders en eigenaren bij het Grenspark is alleen daarom al gewenst. Door tal van activiteiten bevordert het Grenspark deze betrokkenheid en de daarbij behorende communicatie.

In augustus vond de al bijna **traditionele bestuurdersexcursie** plaats. Ditmaal werd aandacht besteed aan de ecologische verbindingen en barrières. Een dertigtal lokale bestuurders boog zich letterlijk over de natuur om de diversiteit in de begroeiing op te nemen. Ook werd kennisgemaakt met de resultaten van de exotenbestrijding.

- In mei vond een bijeenkomst plaats van eigenaren van kleine percelen. Tijdens deze bijeenkomst werd aandacht besteed aan de onderlinge communicatie, het wegenbeheer (en voorgenomen afsluitingen), de mogelijkheden van een collectieve brand- en stormverzekering en de vogelkersbestrijding. Afgesproken werd om 2 x per jaar een dergelijk overleg te organiseren.

- In november vond een excursie plaats voor alle medewerkers van de beherende organisaties binnen het Grenspark. Het Nationale Park “De Loonse en Drunense Duinen” bood goede mogelijkheden om het in het Grenspark gevoerde beheer eens kritisch te bekijken. Dat wil niet zeggen, dat het beheer in het Grenspark plotsklaps zal veranderen. Maar het was wel een goede gelegenheid om vast te stellen, dat er meer wegen zijn die naar Rome leiden.

5. Activiteiten.

Het Grenspark beschikt over een budget, voorzien door het Vlaamse Ministerie voor Leefmilieu en het Nederlandse Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Voedselkwaliteit. Dit budget wordt ingezet voor het realiseren van de beheersdoelstellingen uit het Beleidsplan beheer en inrichting. Daartoe wordt een jaarlijks bestedingenplan opgesteld.

5. A. Natuurbeheer.

5. A. 1 Monitoring.

Het natuurmonitoringsplan is goeddeels gereed, en aan de invulling ervan wordt gewerkt. Het is bemoedigend te constateren, dat er bij professionals en vrijwilligers van meerdere organisaties enthousiasme is voor deze grensoverschrijdende aanpak.

In 2003 werden de resultaten gepubliceerd van de inventarisaties van **de nachtzwaluw** als broedvogel in het Grenspark. Gelukkig kunnen we vaststellen, dat het met deze soort de afgelopen jaren goed is gegaan in het Grenspark.

5. A. 2 Exotenbestrijding.

Jaarlijks besteedt het Grenspark middelen om ongewenste exoten te bestrijden, en daarmee de inheemse flora (en fauna) betere kansen te bieden. Uiteraard wordt daarbij nauw samengewerkt met de beheerders/eigenaren, die zelf ook aanzienlijk investeren in de bestrijding van (vooral) de Amerikaanse vogelkers. Dankzij de coördinatie tussen de eigenaren en de gezamenlijke aanpak kon er ook in 2003 flinke vooruitgang worden geboekt.

5. A. 3 Verbinding Groote en Kleine Meer.

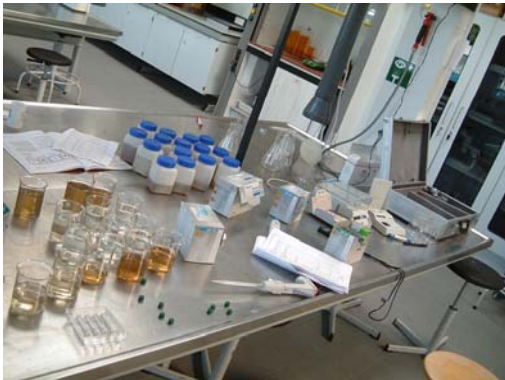
Het realiseren van de voorstellen om de Groote en de Kleine Meer en het weilandcomplex "Steertse Heide" op Vlaams grondgebied aantrekkelijker te maken voor bijvoorbeeld amfibieën en libellen, kon nog niet worden voltooid. Het overleg met de betrokken eigenaren en het zoeken naar financiering vergden tijd, terwijl ook het overleg inzake de Boswet nog enige tijd in beslag nam.

5. A. 4 Waterbeheer.

In 2003 was waterbeheer een prioriteit van het Grenspark. Dat is geen wonder. Water is een levensvoorwaarde voor de natuur, en de verdroging in het Grenspark was één van de belangrijkste redenen om het Grenspark op te richten.

In 2003 verscheen de waterstudie die bureau Soresma verrichtte voor het Grenspark. Daarin werd een synthese uitgewerkt tussen de studie die TNO verrichtte naar de hydrologie van “de Groote Meer”, en het hydrologisch model dat voor de Kalmthoutse Heide werd ontwikkeld.

Uit deze synthese kwam naar voren, dat de waterwinningen, de (naaldhout) bebossing en de drainage alledrie veroorzakers zijn van verdroging. Tijdens een geanimeerde studiedag werden de resultaten gepresenteerd en besproken. Daarmee is een belangrijke stap gezet naar oplossingen, omdat erkenning van de problemen en verantwoordelijkheden daarvoor een eerste vereiste is.

In 2003 werden alle vennen –voor zover er water in stond na de droge zomer- **bemonsterd op waterkwaliteit.** De resultaten daarvan werden in een rapport samengevat. Ook werd eind 2003 een begin gemaakt om de monitoringresultaten te optimaliseren en deze bijeen te brengen. Daarmee kan het Grenspark beschikken over actuele gegevens, en kan het grensoverschrijdende beeld worden gepresenteerd. Deze activiteiten worden

verricht door studenten van de Hogeschool Zeeland, afdeling Aquatische Ecotechnologie.

5. A. 5 Atmosferische depositie.

De mate van de vergrassing in het Grenspark doet vermoeden dat er een aanzienlijke eutrofiëring plaatsvindt. Dat zou op zichzelf niet verbazend zijn, gelet op de ligging van het Grenspark nabij aanzienlijke industriegebieden. De mogelijkheid om hier verkennend onderzoek naar te laten verrichten werd door het Grenspark dankbaar aanvaard. Een groep studenten van de Open Universiteit, het zgn. Virtueel Milieu Adviesbureau, studeerde enkele maanden op de opdracht naar de omvang van de atmosferische deposities. De richting van hun eindrapport is duidelijk. Hoewel er geen sprake is van een structurele overschrijding van de normen in Nederland, noch in Vlaanderen, moet worden vastgesteld, dat de bestaande emissienormen voor zowel verkeer, industrie als landbouw te hoog liggen voor een extreem voedselarm gebied als het Grenspark en dan met name de Kalmthoutse Heide. Het lijkt onontkoombaar dat, wanneer de oorzaken moeilijk bestreden kunnen worden, er gewerkt zal moeten worden aan het bestrijden van de symptomen via aanvullend beheer: plaggen en maaien bijvoorbeeld.

5. B. Recreatie.

5. B. 1 Recreatiemonitoring.

In 2003 is een begin gemaakt met de recreatiemonitoring in het Grenspark. In de eerste plaats is het monitoringplan opgesteld. Welke gegevens moeten er worden verzameld om een representatief beeld te kunnen krijgen van aard en omvang van de recreatiedruk? Gelukkig verkreeg het Grenspark medewerking van de NHTV, de Hogeschool voor Toerisme en Vrije Tijd te Breda. Sarel Tempelman, die als stagiair werkte, ontwierp dit model, hierbij opbouwend/kritisch begeleid door de werkgroep Recreatie.

Na deze fase gingen Kathleen Haeck en Ils Vanuytsel, studenten aan de Hogeschool Mechelen, aan de slag om de gegevens te verzamelen. Tientallen interviews werden afgenomen, honderden formulieren werden uitgezet voor ruiters, wandelaars en fietsers. Begin 2004 zullen deze gegevens worden verwerkt en kunnen er op basis van de uitkomsten conclusies worden getrokken.

5. B. 2 Onderhoud.

In het Grenspark zijn schitterende voorzieningen aanwezig voor recreanten. Maar deze wandelpaden en fietsroutes moeten goed worden onderhouden. Het vrijhouden van ongewenste begroeiing, en het dichten van kuilen zijn standaard-onderhoudswerkzaamheden. Om de kwaliteit optimaal te houden is er in 2003 een systeem opgezet waarbij ieder wandelpad is geadopteerd door een "Peter of meter". Deze vrijwilliger(s) controleren op gezette tijden ieder wandelpad en rapporteren onvolkomenheden aan het Grensparksecretariaat. Waarna uiteraard op zo korte mogelijke termijn de noodzakelijke werkzaamheden worden uitgevoerd.

Bij de voorbereidingen van dit kwaliteitssystem is het Grenspark geholpen door een stagiaire van de Bosbouwschool te Velp, Rosalien Bartelen. Zij heeft alle wandelpaden ingevoerd in het Geografische Informatie Systeem (GIS). Daardoor weten we nu niet enkel de exacte lengte van de wandelroutes, ook het aantal en de positie van de markeringen zijn bekend, en kunnen derhalve worden gecontroleerd. De gebruiker vaart wel bij dit systeem.

5. B. 3 Veiligheid.

Teneinde de veiligheid van de fietsers te vergroten zijn er plannen gemaakt om de toegang tot de Verbindingsstraat in de gemeenten Kalmthout en Essen te optimaliseren. Deze straat is behoudens aanwonenden en vergunninghouders afgesloten voor gemotoriseerd verkeer. Desalniettemin wordt er regelmatig (te) hard en (te) vaak op deze weg gereden. Door een signalering wordt duidelijk gemaakt, dat de Verbindingsstraat het domein is voor fietsers en wandelaars. Begin 2004 zullen de voorzieningen worden aangebracht.

5. B. 4 Uitbreidingen.

Een lang gekoesterde wens ging in vervulling toen we medio 2003 het **wandelpad “Haas”** in gebruik konden nemen. Burgemeester Fränzel en wethouder Huygens van de gemeente Woensdrecht verrichtten gezamenlijk de opening van dit pad, gelegen op het militair domein.

Tevens is een verbindingswandelpad tot stand gebracht tussen het Grenspark en de dorpskern van Huijbergen. Veel wandelaars maken gebruik van de

(horeca)voorzieningen in Huijbergen, en wandelsportverenigingen stelden

voor om een extra service te verlenen aan deze doelgroep. Het Grenspark realiseerde dat in samenwerking met de gemeente Woensdrecht.

5. B. 5 Geiten.

In het natuurreserveaat “Kortenhoeff” werken **landgeiten** mee aan het natuurbeheer, door het gebied open te houden. De kudde is niet altijd zichtbaar voor bezoekers, tenslotte kiezen de dieren hun eigen routes en verblijfsplaatsen.

Toch zijn de dieren erg aantrekkelijk voor bezoekers. Daarom heeft Staatsbosbeheer, de beheerder ter plaatse, besloten om een onderkomen voor deze geiten nabij de parkeerplaats aan de

Abdijlaan te plaatsen. Daar kan ook meer voorlichting worden gegeven over de dieren en hun functie in het natuurbeheer. Ook kunnen mensen getuige zijn van de verzorging van de dieren. Het Grenspark werkt graag mee aan deze nieuwe, kleinschalige voorziening. De realisatie is voorzien in het vroege voorjaar van 2004.

5. C. Voorlichting en Educatie.

Voorlichting over en educatie in het Grenspark blijven van groot belang, al was het maar om de bevolking te (blijven) overtuigen van de waarde van natuur en natuurbescherming in haar leefomgeving.

Uiteraard omvat het werkterrein Voorlichting en Educatie een breed scala aan activiteiten die we hieronder de revue laten passeren.

5. C. 1 Bezoekersfaciliteit.

Bezoekers van het Grenspark kunnen aan Vlaamse kant genieten van de gastvrijheid en de informatie die de Vroente biedt. Aan Nederlandse kant zijn de mogelijkheden een stuk beperkter, en het gebrek aan bezoekersfaciliteiten wordt daar zeker gevoeld. Het Grenspark startte in 2003 een oriëntatie om na te gaan welk type voorziening (of activiteit) nu eigenlijk gewenst is. Maar al te vaak wordt er gemakshalve van uitgegaan, dat een bezoekerscentrum hét antwoord is op alle vragen. De werkgroep VER trachtte, met behulp van een extern adviseur, antwoord te geven op de vraag wat je een goede vriend zou willen meegeven uit het Grenspark: ervaringen, informatie of een belevenis. En vervolgens vaststellen wat je daar dan bij nodig hebt.

Het ligt in de bedoeling om begin 2004 deze visie vast te stellen. Dan kan die visie ook dienen om andermans plannen, bijvoorbeeld die van de gemeente Woensdrecht m.b.t. de Groeve Boudewijn te beoordelen. En kan tegelijkertijd worden bepaald hoe samenwerkingsvormen gestalte kunnen krijgen.

5. C. 2 Informatiebijeenkomsten.

Er zijn veel vrijwilligers actief in het Grenspark. Gelukkig maar, het zijn de ambassadeurs van het Grenspark. Zij, en overigens zij niet alleen, beschikken ook over een geweldige hoeveelheid kennis van het gebied. Het Grenspark organiseert regelmatig bijeenkomsten om belangstellenden de gelegenheid te bieden om te delen in de kennis van deze zeer betrokken mensen.

In december werd bijvoorbeeld een avond belegd over de historie van het waterbeheer in de Nol. Wie mocht denken dat mensen vroeger geen ingrepen durfden te ondernemen in de natuur kwam bedrogen uit. Al honderden jaren wordt de natuur en het water aan banden gelegd, zo bleek uit de presentatie.

De communicatie tussen betrokkenen in het Grenspark is eveneens van groot belang. De werkgroepen natuur, recreatie en VER zijn daar goede gelegenheden voor, maar ook het afleggen van studiebezoeken is een goed middel.

Mede daarom **organiseerde het Grenspark voor de bos- en natuurwerkers in het Grenspark een werkbezoek aan het Nationaal Park “De Loonse en Drunense Duinen”**. In meerdere opzichten was dit werkbezoek geslaagd.

5. C. 3 Grensparkdag.

In 2003 werd -op de eerste regenachtige dag na de zonnigste zomer sinds mensenheugenis- de Grensparkdag georganiseerd. Centraal op deze dag stonden de producten Honing en **Hout**. Op een route die van “de Vroente” naar “Hazeduinen” liep, werden bezoekers getraakteerd op allerlei natuurverrassingen. Op beide genoemde locaties waren diverse activiteiten te doen en informatie- en demonstratiestands te bewonderen.

Hoewel het aantal deelnemers (vanwege het weer?) tegenviel, was de waardering voor de dag aanzienlijk. Zo leerde ons de evaluatie.

5. C. 4 Wissels.

Naast allerlei bijeenkomsten vervullen ook de gedrukte media een belangrijke en gewaardeerde rol in de voorlichting over het wel en wee van het Grenspark. De reacties op de “Wissels” maken duidelijk, dat dit kwartaaltijdschrift zeer op prijs wordt gesteld. Dat geldt zeker voor de jaarlijkse krant die als speciale uitgave van Wissels verschijnt. In 2003 stond deze krant in het teken van “Water in het Grenspark”. Het aantal abonnees van Wissels stijgt (na een opschoning van het bestand) inmiddels weer.

5. C. 5 Grensparkboek.

In 2003 werd gewerkt aan de voorbereidingen van een Grensparkboek. Vooral het financiële aspect bracht enige hoofdbreken met zich mee. Naar het zich laat aanzien kan de productie begin 2004 ter hand worden genomen.

5. C. 6 CD ROM.

In de samenleving, die steeds meer gekenmerkt wordt door een beeldcultuur, kan een organisatie niet zonder Audio Visuele voorlichtingsmiddelen. Dat is de reden waarom het Grenspark een korte filmproductie heeft gemaakt, waarin het Grenspark wordt getoond. Er is specifieke aandacht voor de waterproblematiek, de natuur en de recreatie. Eind 2003 konden de eerste werkkopieën worden getoond, begin 2004 vindt de première plaats, waarna de productie op VHS video en op CD ROM wordt gedistribueerd.

5. C. 7 Website.

Tijdens de Nieuwjaarsbijeenkomst van 22 januari werd de “Grensparkwebsite” gepresenteerd. Het was voor ons een aangename ervaring dat daarna dagelijks meer dan 60 mensen de website bezochten. In totaal kwamen meer dan 20.000 mensen een kijkje nemen, waarbij zij gemiddeld zes pagina's raadpleegden.

6. Tenslotte.

Het schrijven van een jaarverslag is als het maken van een foto van een rijdende trein. De contouren zijn zichtbaar, de details niet. Wij hopen dat u als lezer voldoende contouren heeft kunnen zien om ook geïnspireerd te raken door het Grenspark, en om mee te willen werken aan het beheer en behoud van dit unieke natuurgebied.

7. Bijlagen.

Samenstelling Bijzondere Commissie grenspark De Zoom - Kalmthoutse Heide per 31-12-2003

Dhr. H. Suykerbuyk

Voorzitter

Ir. G. De Blust

Dhr. M. De Borgher

Dhr. F. Van den Bossche

Ir. A. Caluwe

Ir. L. Van Craen

Dhr. P.M.L. Franken

Dhr. M. Fränzel

Dhr. T. Hagedoorn

Dhr. L. Jacobs

Dhr. J. Janssens

Ir. M. de Jonge

Dhr. J. Van Loon

Dhr. R. Joosse

Dhr. W. van Sambeek

Dhr. L. Storms

Dhr. A. Sijstermans

Dhr. E. Van Thillo

Instituut voor Natuurbehoud

Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap,
Monumenten en Landschappen

Eigenaren

Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap,
Afdeling Bos & Groen

Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap,
Afdeling Water

Waterschap Het Scheldekwartier

Burgemeester Gemeente Woensdrecht

Provincie Noord-Brabant

Burgemeester Gemeente Kalmthout

Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap,
Afdeling Natuur

DGW&T, Ministerie Defensie

Schepen Gemeente Essen

Staatsbosbeheer

Ministerie LNV

Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap

Eigenaren

Eigenaren

Adviseurs:

Dhr. P. Janssens

Mevr. Mr. W.M.C. de Vrey Vringer BENEGO

Dhr. P. Asselbergs

Secretariaat-Generaal Benelux Economische Unie

Samenstelling Stuurgroep grenspark De Zoom - Kalmthoutse Heide per 31-12-2003

Dhr. H. Suykerbuyk	Voorzitter
Dhr. P. Asselbergs Ir. L. Van Craen	Adviseur Grenspark Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Afdeling Water
Dhr. T. Hagedoorn	Provincie Noord-Brabant
Dhr. P. Janssens	Secretariaat-Generaal Benelux Economische Unie
Dhr. J. Janssens	Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Afdeling Natuur
Dhr. R. Joosse	Staatsbosbeheer
Dhr. W. van Sambeek	Ministerie LNV
Dhr. L. Storms	Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap
Dhr. J. Deckers	Adviseur namens BENEGO

Samenstelling werkgroep Recreatie

Mevr. T. Van Dijck	Gemeente Kalmthout
Mevr. M. Bogaert	VVV Essen
Mevr. C. van Beeck	Toerisme Bergen op Zoom
Dhr. K. Molenberghs	Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Afdeling Natuur
Dhr. H. Hofland	Natuurmonumenten
Mevr. I. Kruissen	Gemeente Woensdrecht
Mevr. S. Ruts	Provincie Antwerpen
Dhr. J. Deckers	VVV Essen.
Dhr. P. Asselbergs	Adviseur Grenspark
Dhr. B. Reintjes	Hogeschool Toerisme Breda
Dhr. M. Schepers	Hogeschool Toerisme Mechelen
Mevr. E. van Til	Volksabdij Ossendrecht
Dhr. J. Van Loon	Schepen Gemeente Essen
Mevr. Nunez – Garcia	Schepen Gemeente Kalmthout
Dhr. V. Huygens	Wethouder Gemeente Woensdrecht
Dhr. H. Suykerbuyk	Voorzitter Bijzondere Commissie
Dhr. I. Ledegen	Grenspark De Zoom – Kalmthoutse Heide
Dhr. M. Wiersma	Grenspark De Zoom – Kalmthoutse Heide

Samenstelling werkgroep Voorlichting en Educatie per 31-12-2003

Mevr. T. Van Dijck Dhr. K. Molenberghs	Dienst Toerisme gemeente Kalmthout Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Afdeling Natuur
Mevr. J. Geuens Dhr. P. Asselbergs Mevr. L. Uitdenhouwen Mevr. I. Kruissen Mevr. V. Mees	Vereniging Milieu Educatie Provincie Antwerpen Adviseur Grenspark Gemeente Kalmthout Gemeente Woensdrecht Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Afdeling Natuur
Mevr. A. Van Mol Dhr. A. van Rijen Dhr. R. Sempels Dhr. I. Iedegen Dhr. M. Wiersma	Gemeente Essen BENEGORA NEC de Vroente Grenspark De Zoom – Kalmthoutse Heide Grenspark De Zoom – Kalmthoutse Heide
Agendaleden: Dhr. W. de Dooy Dhr. H. Juyn Dhr. M. Cherretté	Natuurmonumenten/de Grootte Meer NAMIRO AMINABEL

Samenstelling werkgroep Natuur en Water per 31-12-2003

Dhr. P. Asselbergs Dhr. K. Kerstens Dhr. P. Vorstenbosch Dhr. G. De Blust Mevr. S. Van Aert Dhr. C. Ysenbaardt Dhr. A. Caluwe	Adviseur Grenspark Gemeente Woensdrecht Gemeente Woensdrecht Instituut voor Natuurbehoud Gemeente Essen Gemeente Kalmthout Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Afdeling Bos & Groen
Dhr. A. Goorden Dhr. H. Hofland Dhr. W. de Dooy Dhr. T. Hagedoorn Dhr. J. Janssens	Staatsbosbeheer Natuurmonumenten Natuurmonumenten Provincie Noord-Brabant Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Afdeling Natuur
Dhr. I. Iedegen Dhr. J. Bellon Mevr. V. Mees	Grenspark De Zoom – Kalmthoutse Heide Pidpa Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Afdeling Natuur
Dhr. K. Molenberghs	Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Afdeling Natuur
Dhr. R. Peeters Dhr. A. van Rijen Dhr. H. Juyn Dhr. J. Rijk	Milieuraad Essen Benegora Namiro Delta nv

Dhr. A. Sijstermans	Kleine Eigenaren
Dhr. L. Van Craen	Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Afdeling Water
Dhr. P. van Kempen	Waterschap Het Scheldekwartier
Dhr. M. Wiersma	Grenspark De Zoom – Kalmthoutse Heide
Dhr. P. van Iersel	Hoogheemraadschap West-Brabant
Dhr. N. Straathof	Natuurmonumenten
Dhr. Y. Graafsma	Provincie Noord-Brabant
Dhr. J. Samuëls	Hoogheemraadschap West-Brabant
Dhr. A. Verachtert	Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Afdeling Water

Secretariaat en management

Dhr. M. Wiersma	Coördinator
Dhr. I. Ledegen	Medewerker
Mevr. M. Wyckmans	Secretariaat

Adres:

Stationsstraat 23

B-2910 Essen.

(00-32) (0) 3 667 6498

info@grensparkzk.be

m.wiersma@grensparkzk.be / i.ledegen@grensparkzk.be

www.grensparkzk.be www.grensparkzk.nl

Stagiaires:

Sarel Tempelman	NHTV Breda	januari – juni 2003
Rosalien Bartelen	Bosbouw Velp	maart – april 2003
Kathleen Haeck	Hogeschool Mechelen	juli 2003 – juli 2004
Ils Vanuytsel	Hogeschool Mechelen	juli 2003 – juli 2004.
Joep de Koning	Hogeschool Zeeland	september – december 2003
Bob Delissen	Hogeschool Zeeland	december 2003- juni 2004.
Virtueel Milieu Adviesbureau	Open Universiteit	april – september 2003